

KDO SO IZBRISANI?

Slovenski politični prostor je v letih po osamosvojitvi, predvsem pa v zadnjih 6 letih, bistveno zaznamovala skupina ljudi, ki se jih je bolj ali manj prijel naziv izbrisani. V tej izjemno heterogeni kategoriji so se znašli posamezniki – naši sosedje, starši, sodelavci, poštarji, hišniki in zdravniki, ki v Sloveniji živijo že vrsto let ali pa so tukaj celo rojeni. Vanjo se uvrščajo osebe, ki so v času bivše skupne države imele v Sloveniji prijavljeno stalno bivališče, iz česar logično izhaja, da so na tem prostoru tudi dejansko živle: delale, se šolale, si ustvarile družino, se družile, si zgradile hišo ali opremile stanovanje, plačevale prispevke, imele večino pravic, ki so jih imeli republiški državljani ter izpolnjevale enake dolžnosti, torej bivale v polnem pomenu te besede.

Njihovo življenje pa se je nepričakovano spremenilo dobrega pol leta po razglasitvi samostojne države. Slovenija je skupaj z ostalimi osamosvojitvenimi zakoni sprejela tudi Zakon o državljanstvu RS ter Zakon o tujcih. V 40. členu prvega je pod precej lažjimi pogoji omogočila pridobitev slovenskega državljanstva osebam, ki naj bi imele republiško državljanstvo drugih republik bivše SFRJ in katerih število se je gibalo okrog 200.000. V 81. členu drugega pa je določila, da za osebe, ki prošnje za državljanstvo ne vložijo oziroma jim je zavrnjena, dva meseca po izteku roka za vložitev prošnje (25.12.1991) začnejo veljati določbe Zakona o tujcih. V praksi to pomeni, da si morajo ti posamezniki začeti urejati svoj status kot ostali tujci, ki so v Slovenijo šele vstopili. Za primerjavo naj navedemo, da se je ostalim tujcem, ki so imeli dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji pred razpadom SFRJ, ta status avtomatično prenesel tudi v obdobje po osamosvojitvi.

Ena izmed osnovnih pravic suverenih držav je, da lahko v precejšnji meri arbitrarno določajo, koga sprejemajo med svoje državljane in kdo lahko biva na njihovem teritoriju. In

čeprav za ureditev, ki si jo je izbrala Slovenija, lahko trdimo, da je v posameznih aspektih diskriminatorna, člena zakonov, ki sta povzročila izbris nista problematična zgolj po tej plati. Še bolj je vprašljiv način, na katerega je državni aparat predvidel izgubo temeljnih pravic 18.305 oseb: ministrstvo za notranje zadeve je namreč 26.02.1992 izvedlo izbris zakonito pridobljenih statusov oseb s stalnim prebivališčem v Sloveniji iz Registra stalnih prebivalcev Republike Slovenije (RSP RS) po uradni dolžnosti, brez ustrezne zakonske podlage, brez upravne odločbe in ne da bi o tem obvestilo prizadete osebe. Sočasno z izbrisom pa so tem posameznikom prenehali veljati vsi dokumenti – potni listi in osebne izkaznice, ki so bile izdane v Sloveniji.

Za primerjavo naj navedemo, da se je ostalim tujcem, ki so imeli dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji pred razpadom SFRJ, ta status avtomatično prenesel tudi v obdobje po osamosvojitvi.

KAJ TO DEJANSKO POMENI – SMO TO, KAR NAM PIŠE NA OSEBNIH DOKUMENTIH

Izbrisani so tako praktično čez noč ostali brez pravic, ki so jim pred tem avtomatično pripadale - mnogim celo več desetletij. Ker pa jih slovenske oblasti o tem niso obvestile, so posamezniki za svoj novonastali položaj izvedeli ob različnih priložnostih – ko so hoteli podaljšati dokument, ko jih je ustavila policija, ko so hoteli nadaljevati šolanje ipd., hkrati pa

se zato, ker nikoli niso dobili uradne odločbe o izbrisu, na to odločitev države niso mogli pritožiti.

Če si poskusimo novi položaj teh posameznikov plastično prikazati, lahko potegnemo primerjavo, da so se znašli v položaju nedokumentiranih migrantov. Vendar z dodatnim problemom: njihove 'matične' države v tistem času povečini še niso obstajale, saj se je na precejšnjem delu teritorija bivše SFRJ začela večletna vojna, ki je v teh državah bistveno upočasnila državotvorne procese, med njimi tudi oblikovanje nacionalnega telesa. Iz tega izhaja, da mnogi izbrisani iz BiH in Srbije, zaradi težav s tranzitom, pa tudi iz drugih držav, dolgo časa niso mogli pridobiti ustreznih dokumentov iz svojih rojstnih občin, ki bi omogočili začetek postopka za legalizacijo bivanja v Sloveniji (dovoljenje za začasno ali stalno bivanje oziroma državljanstvo).

Ker v Sloveniji stalno bivanje še vedno predstavlja dostop do večine pravic, so se zaradi izgube le-tega izbrisani znašli v stanju totalne paralize. Njihov prejšnji status, ki je bil osnova njihove eksistence, ni bile več veljaven, novega pa niso imeli možnosti urediti. Na ta način so bili popolnoma izključeni iz vseh družbenih mrež, torej iz vseh povezav, ki jih posameznik tvori z državo in njenimi institucijami, pa tudi s privatnimi servisi. Znašli so se v situaciji, v kateri se je, če omenimo malenkosti, ki se nam mnogim zdijo samoumevne, nemogoče vpisati v knjižnico ali skleniti naročniško razmerje z mobilnim operaterjem.

Ker pa jih slovenske oblasti o tem niso obvestile, so posamezniki za svoj novonastali položaj izvedeli ob različnih priložnostih – ko so hoteli podaljšati dokument, ko jih je ustavila policija, ko so hoteli nadaljevati šolanje ipd., hkrati pa se zato, ker nikoli niso dobili uradne odločbe o izbrisu, na to odločitev države niso mogli pritožiti.

Ker posledice izbrisa vplivajo na skoraj vsa področja življenja, jih tukaj le na hitro naštejmo: izguba zdravstvenega zavarovanja, nemožnost legalne zaposlitve ali izguba zaposlitve, odrekanje pravice do zaslužene pokojnine, nemožnost odkupa stanovanja, nemožnost nadaljevanja šolanja, razdruževanje družin (zaradi izgonov ali formalno, kot družinskih članov na uradnih zaznamkih o gospodinjstkih skupnostih), zapiranje v Center za tujce in deportacije, kršenje pravice do svobode gibanja (če so odšli iz Slovenije, vanjo niso mogli več vstopiti, saj niso imeli veljavnih dokumentov), kršenje pravice do formalnega priznavanja starševstva, nemožnost sklepanja vsakršnih pogodbenih razmerij, onemogočanje legalne vožnje z osebnim prevoznim sredstvom in registracija le-tega, izključitev iz politične participacije, vsakodnevna izpostavljenost samovoljnosti policije ter uradnikov, nezmožnost kandidiranja za prejem socialne pomoči ter izguba ostalih pravic vezanih na status stalnega prebivališča: pravica do starševskega dodatka, državna pokojnina, varstveni dodatek, dodatek za pomoč in postrežbo, pravice vojnih invalidov, pravica do pomoči ob rojstvu otroka, nadomestilo preživnine, varstvo v splošnih in posebnih socialnih zavodih, varstvo v drugi družini, nadomestilo za invalidnost, dodatek za tujo nego in pomoč in mnoge druge. (vir: Dedić, Jalušič, Zorn 2003: 134 - 135, Večer, 24.2.2004).

16 LET IZBRISA – REŠEVANJE PROBLEMA

Izbrisanim dolgo časa ni bilo jasno, kaj se jim je pripetilo. Na mnoge težave in zaplete so namreč naleteli individualno in so zato probleme večinoma interpretirali kot neke vrste birokratsko napako, ki je doletela samo njih oziroma njihove ožje družinske člane. Posledično so se za svoje pravice borili vsak zase, kakor so pač vedeli in znali. Nekateri so se odselili, drugi so bili izgnani ali jim je bil onemogočen vstop v Slovenijo in v svoje domove. Tretji so nemočno čakali, da se bo odprla kakršna koli možnost, da bi si ponovno uredili svoje življenje. Večina pa se jih je podala na dolgotrajno in prepek polno pot pravedanja in birokratskega urejanja statusa. Rezultat zadnjega je bila prva pritožba na Ustavno sodišče, ki je bila vložena že leta 1994, a je neobravnavana čakala v predalu do leta 1999. Ko pa je končno prišla na dnevni red, je odločba Ustavnega sodišča št. U-I-284/94 pomenila prvi preboj pri reševanju problematike, saj je v njej med drugim zapisano, da je Zakon o tujcih v določenih členih v neskladju z Ustavo ter da izbris ni imel zakonske podlage.

Istega leta je Državni zbor izglasoval Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic bivše SFRJ v RS (ZUSDDD), ki je izbrisanim omogočil pridobitev dovoljenja za stalno bivanje, a je v svojih določbah to omogočil le posameznikom, ki so sedem let v Sloveniji vztrajali v ilegali oziroma v različnih začasnih statusih. Leta 2002 pa slovenske oblasti sprejmejo še Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o državljanstvu Republike Slovenije (ZDRS-Č), ki istim osebam omogoči pridobitev slovenskega državljanstva.

Istega leta je Državni zbor izglasoval Zakon o urejanju statusa državljanov drugih držav naslednic bivše SFRJ v RS, ki je izbrisanim omogočil pridobitev dovoljenja za stalno bivanje, a je v svojih določbah to omogočil le posameznikom, ki so sedem let v Sloveniji vztrajali v ilegali oziroma v različnih začasnih statusih.

V začetku leta 2002 se nekateri izbrisani na čelu z Aleksandrom Todorovičem zavejo izvora in obsega problema, ki je v zadnjem desetletju tako bistveno vplival na njihovo življenje, in se organizirajo v Društvo izbrisanih prebivalcev Slovenije. Začno javno opozarjati na kršitev pravic, ki so jo doživeli, med ostalimi aktivnostmi pa vložijo novo pobudo na Ustavno sodišče, saj sprejeti zakoni ne omogočajo ureditve

statusa vsem izbrisanim, predvsem pa jim stalnega bivališča ne vračajo retroaktivno do leta 1992, ampak le od dneva ponovne pridobitve dovoljenja za stalno prebivanje. Iz česar izhaja, da imajo izbrisani, kljub ponovni vključitvi v družbo, v svojih formalnih biografijah večletne prekinitve, katerih posledice se kažejo v nezmožnosti dopolnitev delovnih dob, neozdravljivih zdravstvenih težavah, ker niso bili vključeni v zdravstveni sistem, nezmožnosti povrnitve dobrin in pred izbrisom pridobljenih pravic in podobno.

Iz česar izhaja, da imajo izbrisani, kljub ponovni vključitvi v družbo, v svojih formalnih biografijah večletne prekinitve, katerih posledice se kažejo v nezmožnosti dopolnitev delovnih dob, neozdravljivih zdravstvenih težavah, ker niso bili vključeni v zdravstveni sistem, nezmožnosti povrnitve dobrin in pred izbrisom pridobljenih pravic in podobno.

Ustavno sodišče odgovori že leta 2003 in v svoji odločbi št. U-I-246/02 izbrisanim v večini točk ugodi. Med drugim zakonodajalcu naloži sprejem novega zakona, ki bo ugotovljene neskladnosti odpravil, hkrati pa Ministrstvu za notranje zadeve naroči izdajo dopolnilnih odločb osebam z že pridobljenim dovoljenjem za stalno bivanje, s katerimi jim bo priznано stalno bivanje od 26.02.1992.

Odločba, ki bi morala simbolizirati začetek konca težav več tisoč posameznikov, pa se namesto tega sprevrže v osrednjo kost predvolilnega boja. Takratna opozicija problem izbrisanih triumfalno razglasi za osamosvojitveno temo in vprašanje lojalnosti Sloveniji ter z

diskvalifikacijo in bujenjem narodnostnega sentimenta reševanje situacije odloži za nedoločen čas, pri čemer pa se tudi predstavniki koalicije začno neodločno zapletati v to igro. Rezultat večmesečne kampanje opozicije je referendum o vračanju pravic izbrisanim 4.4.2004 in zaradi pomanjkanja podpore zavrnitev zakona, ki bi stalno prebivanje izbrisanim osebam vrnil retroaktivno, posredno pa tudi zmaga opozicije na volitvah 3.10.2004 in odstranitev vprašanja izbrisanih iz fokusa osrednjih političnih tem.

V vmesnem času so na problem izbriša opozarjale številne slovenske in tuje nevladne organizacije ter organi in odbori Evropske unije, ki so s svojimi poročili in priporočili - sicer ne najbolj uspešno, a vendarle - pripomogle k evropeizaciji topike, saj se je znotraj Slovenije situacija zapletla do nerazrešljivega absurda. Kljub temu pa je potrebno poudariti, da Slovenija ne glede na tako množično kršitev človekovih pravic ni imela omembe vrednih težav pri procesu vključevanja v EU leta 2004, ko je vprašanje izbrisanih dnevno burkalo drugače mirno gladino slovenske zgodbe o uspehu.

N ZDAJ?

V sagi izbrisanih je sodelovalo mnogo akterjev, a je ključno vlogo odigralo društvo (oziroma društva) izbrisanih. Takoj po svoji ustanovitvi je namreč s številnimi akcijami (protesti, gladovne stavke, tedni izbrisanih, karavana izbrisanih v EU parlament itn.) aktivno opozarjalo na številne nepravilnosti in kršitve, ki so jih izbrisani pretrpeli. Osebe, ki so vanj vključene, so s pomočjo mnogih posameznikov prevzele dejavno vlogo v borbi za svoje pravice in se niso nikoli povsem prepustile viktimizaciji in servisiranju različnih nevladnih organizacij ali drugih institucij. Eden izmed rezultatov skupnega delovanja je tudi tožba na Evropskem sodišču za človekove pravice, ki je od julija 2006 v obravnavi, in ki odpira ponovno možnost, da se slovenske oblasti končno soočijo s kršitvami, ki so jih ob svoji osamosvojitvi povzročile ter jih popravijo. Vendar pa vse bolj kaže, da bo razplet precej dolgotrajnejši in posejan z mnogimi težavami, na kar očitno kaže zadnji Predlog ustavnega zakona o dopolnitvi Ustavnega zakona za izvedbo Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti RS, ki ga je vlada poslala v parlamentarno proceduro oktobra 2007. Z njim so predstavniki vseh državljanov Slovenije izbris ponovno zanimali, krivdo za storjene krivice pripisali izbrisanim, hkrati pa bodo ob morebitnem uspešnem sprejemu zakona ti dve svoji resnici za veke vekomaj zacementirali v zgodovino s spremembo same

Ustave.

In saga se nadaljuje...

... mi pa nadaljujemo še z eno grozovito zgodbo o izbrisu ...

Irfan B. je rojen leta 1958 v današnji republiki Srbski. Ko je bil star 1 leto, se je s starši, bratom in sestro preselil v Pivko, kjer se je rodila njegova sestra. Nato se je celotna družina preselila v Ljubljano in tam so se rodili še trije otroci - vsega skupaj je 7 otrok. Irfan od takrat živi in dela v Sloveniji, saj se nikoli ni vračal v BiH. Sodeloval je celo v 16 udarniških akcijah, od tega štirih v Sloveniji. Pri eni, katero je vodil, je zaradi doseženega rekorda celo dobil priznanje občine Moste - Polje.

Od doma je odšel pri 15. letih. Že v osnovni šoli je čutil veselje do gostinstva. Takoj je začel delati in se je poklica izučil skozi prakso, tako da je bil ves čas zaposlen kot natakar.

V noči med 30. in 31.12.1990 se mu je, med tem ko je bil v avtu še s tremi sodelavci, zgodila huda prometna nesreča. Najprej je bil nekaj časa v komi. Potem pa je še nekaj mesecev preživel v bolnišnici in v zdravilišču. Imel je več poškodb - pretres možganov, več manjših ran po glavi in obrazu, presekani jezik. Najhujši pa je bil zlom, zaradi

katerega so mu morali, med drugim, v medenico vstaviti ploščice iz niklja. Z zdravljenjem in rehabilitacijo je končal šele septembra 91.

Aprila 1991, med tem ko je bil v zdravilišču, ga je bolnišnično osebje peljalo na upravno enoto, da si je naredil novo osebno izkaznico, saj je staro izgubil. Hotel si je urediti tudi državljanstvo, vendar ni mogel nikogar pooblastiti, ker ni bil poročen, njegovi starši pa so bili takrat že pokojni.

Ko si je hotel urediti državljanstvo oktobra 1991 (torej pred dejanskim potekom roka!) - mu je referent rekel, da je že zamudil rok za oddajo vloge. Tudi dejstvo, da je imel vso dokumentacijo o bivanju v bolnici, ni vplivalo na referentovo odločitev. Potem pa so mu po marcu 1992 poslali vabilo, naj si pride urediti državljanstvo na Mačkovo ulico v Ljubljani. Takrat so mu vzeli slovensko osebno izkaznico (iz leta 1991!) in jo preluknjali, kljub temu, da je bila veljavna do leta 2001. Tako je izvedel, da je izbrisan. (V Irfanovi družini sta bila 2 izbrisana – on in njegov brat, ki sam priznava, da je zamudil rok; obe sestra in trije bratje pa ne, čeprav naj bi 2 dobila državljanstvo avtomatično, trije pa so morali vložiti prošnjo). Irfana so na popisu prebivalstva leta 1991 popisali.

Ko so ga odpustili iz bolnice, je šel domov k družini. Takrat je živel s partnerko, s katero ima tudi otroka. Ker ni imel zaposlitve, ni mogel nadaljevati zdravljenja, in njegova tedanja partnerka je sama preživljala celotno gospodinjstvo v katerem sta bila še 2 njena otroka iz prejšnjega zakona. Ko je zveza v marcu leta 1993 zaradi nemogočih razmer (ki so posledica izbrisa) razpadla, se je Irfan najprej odselil k sestri, vendar tam ni bilo dovolj prostora. Nato se je selil od enega do drugega prijatelja, dokler je lahko, vendar pa je že leta 1993 ostal brez kakršnihkoli možnosti bivanja. Spal je povsod, po kletih, parkih, starih avtomobilih

Kasneje pa je spoznal gospoda X, ki je pomagal mnogim muslimanom, dokler je trajala vojna. Razložil mu je situacijo in ta mu je ponudil, da lahko pride živeti k njemu v zameno za delo. Ker je imel lokal, je Irfan zopet delal kot natak, vendar pa je opravljal tudi mnoga druga dela (kot čistilka, zidar, kuhar, negovalec njegove ostarele matere). Za svoje delo je dobil hrano in možnost bivanja, včasih pa tudi kakšno manjše plačilo. Vendar pa je bil popolnoma podplačan, saj Irfan meni, da je dobil morda tretjino plačila, glede na delo, ki ga je opravil. Čeprav je ta moški izkoristil situacijo, v kateri se je znašel, pa mu je vseeno hvaležen.

V maju leta 2002, medtem ko je pomagal popravljati cev v lokalu, so ob 7ih zjutraj vstopili štirje policisti, ki so jih legitimirali. Nikomur ni jasno, kaj so tam delali, saj se je lokal ponavadi odpiral šele okrog 8ih. Ker je imel pri sebi le preluknjano osebno izkaznico, so policisti preverili njegove podatke in ugotovili, da je tujec brez stalnega prebivališča. Odpeljali so ga na policijsko postajo Bežigrad in ga tam zadržali za 3 ure. Nato so ga s predlogom za izgon in trditvijo, da je imel neveljavno osebno izkaznico BiH (čeprav je imel slovensko osebno izkaznico) odpeljali k sodniku za prekrške. Ta je zavrnil predlog za izgon, saj je ugotovil, da za to ni razloga (Irfan nima kartoteke, poleg tega je od svojega 1. leta v Sloveniji). Policisti so ga nato peljali na pošto, da je plačal sodne stroške in kazen, ker je imel neveljavne dokumente.

Potem so ga zopet zadržali na policijski postaji Bežigrad. Po približno dveh urah so ga peljali v Prehodni dom za tujce na Celovški/ Center za tujce – kljub temu, da je sodnik zavrnil predlog izгона. Policisti so mu rekli, da ga bodo drugi dan z letalom deportirali v Sarajevo, in ga tam, na letališču, pustili. Nato so ga zaprli v klet. Vendar pa je imel srečo, saj ga paznik ni hotel dati v sobo, ki je bila prenatrana, ampak ga je zaklenil v sobo, kjer je bil sam. Irfan je aktiviral odvetnika, ki je takoj posredoval, tako da so ga naslednji dan spustili. Človek,

pri katerem je takrat živel, je moral garantirati, da bo stanoval pri njem. Vseeno pa se je moral Irfan enkrat mesečno javljati na policijsko postajo ter je imel omejeno gibanje v okolici, kjer je bival.

Približno 1 leto po incidentu v Centru za tujce (marca 2003) je zaprosil za državljanstvo po 19. členu Zakona o državljanstvu. Imel je mnogo problemov preden je zbral vso dokumentacijo, saj je moral iz BiH prinesiti potrdilo o nekaznovanosti, rojstni list in staro državljanstvo, čeprav ni tam nikoli živel. Ker sam ni mogel iti (ni imel potrebnih dokumentov), je prosil znanca za uslugo. Ko je poklical na občino svojega rojstnega mesta, so ga spraševali, če se je kdaj boril v vojni. Ko je zatrdil, da ne, ni imel nikakršnih posebnih problemov. Lahko bi jih imel, saj ima napačno ime (za prebivalce Republike Srbije).

V istem času je tudi izvedel za brezplačno kliniko v Savskem naselju, kamor je začel hoditi vsak dan na preglede. Nekega dne, ko je šel na pregled, so ga pred hišo čakali policisti z marico. Vprašali so ga za papirje in mu zagrozili, da ga bodo odpeljali v Postojno, ker mu je poteklo bivanje v Sloveniji. Povedal jim je, da ima vloženo vlogo za državljanstvo, oni pa so odgovorili, da bodo preverili ter da se vrnejo zvečer. Odšli so v lokal, kjer je delal (in živel) in eden izmed njih je začel gostom razlagati, da ga bodo izgnali, če si v roku sedmih dni ne uredi državljanstva. Končno je dobil (ravno tako njegov brat) državljanstvo 13.10.2003. Bosanskega državljanstva nikoli ni hotel, saj tam nima nikogar. Tudi starše ima pokopane v Sloveniji.

Junija ali julija leta 2004 se je odselil od gospoda X in začel živeti v bivših samskih domovih, kasneje pa je dobil zaposlitev na gradbišču. Ker zaradi težav z zdravjem ne bi smel predolgo stati ali se naprezati, mu je počila žila v nogi. Odpeljali so ga v bolnico, na poti do tja je izgubil liter krvi. Ker ni imel dodatnega zdravstvenega zavarovanja ali 100 000 SIT za polog, ga v bolnišnici niso sprejeli, ampak so mu le oskrbeli rano. S 01.01.2005 mu je dodatno zavarovanje začelo veljati in 03.01.2005 je odšel na zdravljenje, kjer je ostal 22 dni, nato pa se je preselil v drugi samski dom. Od takrat je na bolniški in je končno upravičen do normalnega zdravljenja.

Cel čas, od konca leta 1991, ima obupne težave z zdravjem, saj je verjetno alergičen na nikelj. Že leta 1992 so mu začele zatekati noge in posledično so se mu na nogah odprle žive rane, ki jih ima še danes. Leta 1993 ali 1994 je zaradi težav, povezanih z nogami, ki so se razširile na ožilje, povsem izgubil vid na desnem očesu. Zaradi problemov z ožiljem ima od konca devetdesetih odebeljene globinske žile na dimljah, v trebuhu in nogah. Ploščic mu ne upajo odstraniti, saj bi lahko ostal invalid, ker so mu pri prvi operaciji (leta 1990) zarezali živec. Med zadnjimi pregledi je zdravnica ugotovila, da je brez zdravljenja preživel trombozo, da je bolan na pljučih in da ima slabe ledvice ter da so se mu začele odpirati rane na glavi. Pogosto ima tudi hude glavobole, vrtoglavico in je hitro zadihan. V službi so mu povedali, da ga bodo odpustili, čim ne bo več razloga za bolniško.

Po ustanovitvi društva je bil v njem zelo dejaven. Zanj je izvedel na enem izmed pregledov v brezplačni ambulanti. Sodeloval je pri demonstracijah in v oddajah, pri zadnji gladovni stavki pa je bil podpornik, saj zaradi težav z zdravjem ni mogel participirati.

Ker se je javno izpostavil, ga je nekega dne na ulici prepoznal policist, ki ga je vprašal, če hoče denar od države.

Sara Pistotnik

Jasmina Dizdarević, Vlasta Jalušić
in Jelena Žornić

IZBRISANI

ORGANIZIRANA NEPOVOLJNOST
IN POLITIČNE IZKLJUČEVANJA

S tihim, tajnim izbrisom iz registra stalnega prebivalstva je množica 18 tisoč ljudi (in njihovih družin) izgubila pravno podlago za obstanek.

Vsi njihovi osebni dokumenti so bili uradno razveljavljeni (produktivna). Mnogim se je to zgodilo s prevaram: povabljeni so bili, naj pridejo «urediti svoje papirje» – brž ko so zahtevane dokumente predložili, so jim jih uničili.

POST SCRIPTUM Miroslav Banić

POLITIK

Boli me, da celo življenje živim v Sloveniji, pa nimam državljanstva. Najbolj me je bolelo, ko me niso hoteli vpisati kot očeta mojih otrok. Tudi moja mama boli, da nimam državljanstva. Včasih reče: "Tri otroke sem rodila, dva imam, tretjega pa ne." Večkrat sem s strani policije slišal: "Poberi svoje stvari in izgini v Bosno." Rekli so mi, da imam srečo, da me ne peljejo in ne pošljejo dol. Kam bi me pravzaprav poslali? To v človeku vzbuja jezo, sovraštvo.

Zame niso razne kršitve, odvzemi dokumentov ipd. najbolj boleče, to že nekako preživiš. Tisto, kar me najbolj boli je ta prepad med stalnim govorjenjem o demokraciji, pravni državi in človekovih pravicah, ki je v popolnem nasprotje s tem, kar smo mi preživel. Naši problemi v javnosti sploh niso omenjeni, zato ker bi lahko pokvarili popolno sliko Slovenije kot demokratične države. To zamolčanje je najhujše, kar se nem je zgodilo.

Leta 1992 sem v Dravogradu hotel podaljšati vozniško dovoljenje. Uradnica mi je rekla, naj ji prinesem še potni list, da mora nekaj vpisati. Vzela je moj potni list, šla v drugo sobo in ga preluknjala. Tako ali tako sem nameraval zaprositi za dovoljenje, zato se mi uničenje potnega lista ni zdelo tako pomembno. Bilo pa je čudno, kajti potni list je bil izdan v Dravogradu in je veljal do leta 1995. Rekla mi je: "Vi ne morete imeti naših dokumentov." Ostal sem brez vseh dokumentov. Vozniškega dovoljenja mi ni podaljšala. Rekla mi je, da ga bom moral iti podaljšati v svojo državo. Vozniški izpit sem opravil v Dravogradu in tudi izdan je bil v Dravogradu.

Doživel sem, da sem se hotel pozdraviti s človekom, pa se je izognil. Z nekaterimi smo se poznali 30 let, zdaj me pa ne poznajo več. Takrat, ko so me izgnali ... tega nikoli ne pozabiš ... Žene se je skoraj onesvestila, otroci so jokali. Vsi so vedeli, da sem izgnan, vsi sosodje, pa ni nihče nikomur pisal in vprašal, zakaj. Lahko bi jim povedali, da so me poznali, in da sem v redu človek, da nisem agresor ... Zakaj so mi moji prijatelji, s katerimi sem si delil zadnji košček kruha, obrnili hrbet? Kaj sem naredil? Zakaj so se tako obrnili od mene? Niti pogledati me ni hotel nihče.

Junija leta 1992 sem rodila. Z možem sva odšla na občinski urad vpisat otroka. Matičarka nama je povedala, da ravno pošilja potrdila o državljanstvu in da mene ni med njimi, ker sem Hrvatica. Zanimivo, mama je Slovenka, oče je Srb, pa so me uvrstili med Hrvate. Napotila me je k referentki, ki je zadolžena za te zadeve. Referentka ni bila prav nič prijazna. Vrgla mi je nek obrazec, kjer so bili navedeni pogoji in zahtevani dokumenti za sprejem v državljanstvo. Med drugim je pisalo, da moreš opraviti izpit iz slovenskega jezika ... Moja mama je celo življenje delala na občini in ta referentka je bila pri njej na praksi, ko je še delala ekonomsko šolo. Približno mojih let je. Prekipelo mi je. "Ali te ni sram, celo življenje me poznaš. Veš, da sem hodila na ptujsko gimnazijo, pa me pošiljaš na izpit iz slovenščine" To sem ji rekla in vrgla tisti papir. Odgovorila mi je, da so predpisi pač taki in da moram prinesiti vsa ta dokazila. Bila sem razburjena, izgovorila sem nekaj grdih besed. Oblile so me solze in odšla sem. Kasneje me je bila groza samo, če sem pomislila na ta urad. Na občini me vsi poznajo in vedo, da nisem nikoli živela na Hrvaškem.